

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

2019

Ulrika Blomqvist

OSAKEYHTIÖN JAKAUTUMISEN TOTEUTTAMINEN – VAIHTOEHDOT JA PROSESSI

– Case: Osakeyhtiö X Oy:n jakautuminen

Ulrika Blomqvist

OSAKEYHTIÖN JAKAUTUMISEN TOTEUTTAMINEN – VAIHTOEHDOT JA PROSESSI

- Case: Osakeyhtiö X Oy:n jakautuminen

Osakeyhtiön liiketoiminnan kasvaessa tai omistustilanteiden muuttuessa eteen saattaa tulla tilanne, jossa yhtiörakenne ei vastaa yhtiön liiketoiminnan tavoitteita. Erilaisilla yhtiöjärjestelyillä on mahdollista muokata yhtiön rakennetta, joka tukee sekä liiketoiminnan kannattavuutta, että vaikuttaa olennaisesti riskien hallitsemiseen. Tässä opinnäytetyössä käsitellään kattavasti osakeyhtiön jakautumista yhtenä yritysjärjestelynä, sen tuomia hyötyjä ja edellytyksiä sekä koko prosessivaihetta käytännön tasolla. Opinnäytetyö antaa myös laaja-alaisen käsityksen osakeyhtiön jakautumisen veroseuraamuksista sekä sen tuomista kirjanpidollisista vaikutteista.

Erilaiset yritysjärjestelyt ja tässä opinnäytetyössä käsiteltävä osakeyhtiön jakautuminen on aina suuri askel yhtiölle. Jakautumista ja sen eri vaihtoehtoja pohtiessa tulee ottaa huomioon sen mahdolliset veroseuraamukset ja eri virallisten tahojen vaatimat säännökset sekä yhtiöltä vaadittavat käytännönjärjestelyt. Osakeyhtiön jakautumisessa tulee ottaa huomioon myös ajankohtainen lainsäädäntö.

Opinnäytetyö johdattaa teorian kautta käytännön tasolle case -osioon, jossa selvitetään toimeksiantajalle Osakeyhtiö X Oy:lle jakautumisen mahdollisuus sekä ennen kaikkea sen mahdollistuminen. Toimeksiantajan asettamaan tutkimusongelmaan tutustutaan tarkasti tavoitteena sen ratkaiseminen. Opinnäytetyön teorian aineistona hyödynnetään monipuolisesti yritysjärjestelyyn ja osakeyhtiöön liittyvää kirjallisuutta sekä monien virallisten tahojen, kuten verohallinnon tuottamaa sisältöä. Aineistona toimii myös ajankohtainen osakeyhtiö -ja elinkeinoverolaki. Toimeksiantajan case -osiossa hyödynnetään edellä mainittujen lisäksi toimeksiantajan eli jakautumista harkitsevan yhtiön talouslukuja.

Teoriaosuus perustuu kirjallisuuteen yhtiöjärjestelyistä ja osakeyhtiön jakautumisesta. Case-osio keskittyy jakautumisen eri vaihtoehtoihin sekä toimeksiantajan yhtiön lukuihin. Näiden perusteella esitetään johtopäätöksiä toimivista jakautumisvaihtoehdoista sekä jakautumisen mahdollisuudesta, ja ratkaisu esitetään toimeksiantajalle. Ratkaisun esittämisen jälkeen, toimeksiantaja pystyy käsittelemään annettuja tuloksia ja suunnittelemaan esitettyjen jakautumismahdollisuuksien toteuttamista.

ASIASANAT:

Jakautuminen, osakeyhtiö, kannattavuus, yritysjärjestely, kirjanpito, verotus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business | Financial Management

2019 | 41 pages

Ulrika Blomqvist

DEMERGER IN LIMITED LIABILITY COMPANY – OPTIONS AND PROCESSES

- Case: Demerger in Company X

When business of a limited liability company increases or the possession situations change, there may come a situation where the changes are not suitable with the company structure. It is possible to change the structure of the company which then supports and increases the profitability of the business and helps controlling risks. In this thesis, the demerger of the limited liability company is dealt with by explaining the advantages brought by it, conditions that needs to be considered and the whole process stage at a practical level. The thesis also gives a wide idea of the tax consequences of the demerger and the accounting influences.

Company restructuring and, in this thesis explained demerger of a limited liability company is always an important step to the company. When thinking about demerger and its different options, also tax consequences, regulations and required arrangements need to be considered. Moreover, the arrangements that the company must do before the demerger and the current legislation also must be taken into consideration.

This thesis leads through theory to a practical level in the case part and the possibility of the demerger and above all its profitability are clarified to the client Company X. The theory is based on the literature relating to the company arrangements, company demerger and the limited liability company and different contents by authorities, such as the tax administration. The thesis also avails current information on limited liability and business Tax Law. In addition, the case item in this thesis also presents the information received from the client.

The contents are based on the literature of the company arrangements and demerger of the limited liability company. In order to give answers to the research problem different demerger options and the client's business information is analyzed and as conclusion suggest the most feasible demerger option as well as views on the profitability. All information, results and the final solution will be presented to the client. After presenting the results, Company X can explore them and start to plan the demerger if they decide to execute it.

KEYWORDS:

Demerger, limited liability company, profitability, company arrangements, bookkeeping, taxation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 OSAKEYHTIÖN JAKAUTUMINEN	8
2.1 Kokonaisjakautuminen	9
2.2 Osittaisjakautuminen	10
2.3 Muut jakautumisvaihtoehdot	12
2.4 Liiketoimintasiirto	13
3 AJANKOHTAINEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA VEROTUS	14
3.2 Jatkuvuus	15
3.3 Verotustappiot	16
3.4 Varainsiirto- ja arvonlisävero	17
3.5 Konserniavustus	17
3.6 Verollinen jakautuminen	18
4 JAKAUTUMISEN VAIKUTUKSET KIRJANPIDOSSA	19
4.1 Jakautumissuunnitelmassa ilmoitettavat kirjanpitokäsittelyt	19
4.2 Kokonaisjakautuminen kirjanpidon näkökulmasta	20
5 OSAKEYHTIÖN JAKAUTUMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ	23
5.1 Jakautumissuunnitelman laatiminen	24
5.2 Tilintarkastajan lausunto	25
5.3 Velkojakuulutus	25
5.4 Jakautumisen täytäntöönpano	26
5.5 Lopputilitys	27
6 CASE: OSAKEYHTIÖ X OY:N JAKAUTUMINEN	29
6.1 Toimeksiantaja sekä jakautumisen syyt	30
6.2 Jakautumisvaihtoehdon valitseminen	30
6.3 Yrityksessä tapahtuvat osittaisjakautumisen esivaiheet	32
6.4 Osittaisjakautumisen vaiheet ja toteutus	34
6.5 Jakautuminen kirjanpidossa	35
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
LÄHTEET	41

KUVAT

Kuva 1. Osakeyhtiön kokonaisjakautuminen	9
Kuva 2. Osakeyhtiön osittaisjakautuminen	10
Kuva 3. Osakeyhtiön jakautuminen toimivaan yhtiöön	12
Kuva 4. OYL:n ja EVL:n säännösten eroavaisuudet	14
Kuva 5. Patentti- ja rekisterihallituksen ilmoittamisvaiheet	23
Kuva 6. Jakautumissuunnitelmassa esitettävät asiat	24
Kuva 7. Kokonaisjakautumisen vaiheet	28
Kuva 8. Nykyinen yhtiö rakenne ja yhtiö rakenne osittaisjakautumisen jälkeen	31
Kuva 9. Tiliöinti Osakeyhtiö X Oy:n tuloslaskelmassa liiketoimintakokonaisuuksittain	32
Kuva 10. Osakeyhtiö X Oy:n tase	33
Kuva 11. Osakeyhtiö X Oy:n tase ennen jakautumista	36
Kuva 12. Kirjanpidossa jakautumisen apuna käytettävä jakautumistili	37
Kuva 13. Jakautumisen johdosta syntyneen Osakeyhtiö Z Oy:n tase	38
Kuva 14. Osakeyhtiö X Oy:n tase jakautumisen jälkeen	38

1 JOHDANTO

Osakeyhtiön perustamisvaiheessa yrityksen liiketoiminta saattaa olla hyvin pientä. Yrityksen liiketoiminnan kasvaessa, usein myös käyttöomaisuus kasvaa, mikä tarkoittaa yrityksen nettovarallisuuden kasvua. Liiketoiminnan kasvaessa tai tilanteiden muuttuessa yrityksellä saattaa tulla eteen kysymys, onko yrityksen yhtiörakennetta syytä muuttaa. Yritysjärjestelyjä tulee miettiä aina liiketoiminnan kannalta ja niiden tulee tukea liiketoimintaa, parantaa kannattavuutta, yleistä tehokkuutta tai tuottavuutta (Immonen, 2011, 15). Ajatukseen yhtiörakenteen muuttamisesta yritysjärjestelyn kautta saattaa vaikuttaa myös tulevat omistusjärjestelyt, kuten tulevaisuudessa hämmöttävä sukupolvenvaihdos. Liiketoiminnassa käytettävät yritysjärjestelytavat ovat aina yksilöllisiä ja niitä valittaessa tulisi ottaa huomioon, mihin niillä todellisuudessa pyritään.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään liiketoiminnan yritysjärjestelyistä ainoastaan osakeyhtiön jakautumiseen eli toiselta nimeltään diffuusioon. Jakautumista säädellään tarkemmin osakeyhtiölain luvussa 17. Opinnäytetyössä otetaan huomioon myös elinkeinoverolain määrittelemät säännökset, jotka vaikuttavat olennaisesti osakeyhtiön jakautumiseen ja siitä syntyvään verotukseen.

Opinnäytetyössä käsitellään kattavasti osakeyhtiön eri jakautumisvaihtoehdot ja niiden edellytykset, siihen liittyvä lainsäädäntö sekä prosessivaiheet. Opinnäytetyössä otetaan huomioon myös jakautumisen tuomat kirjanpidolliset vaikutukset.

Opinnäytetyö käsittelee laaja-alaisesti osakeyhtiön jakautumista teoreettisella tasolla ja tätä teoriaa tullaan hyödyntämään työn lopussa käytännön esimerkitapauksessa. Case -osiossa selvitän opinnäytetyötä varten hankitulle toimeksiantajalle, onko yrityksen rakenteen muuttaminen jakautumisen kautta mahdollista ja ennen kaikkea kannattavaa. Case -osiota varten tehdyn tutkimustyön tuloksena pystyn esittämään myös omat pohdinnat sekä johtopäätökset jakautumisen kannattavuudesta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kattava teoriapohjainen tietopaketti osakeyhtiön jakautumisesta sekä selvittää toimeksiantajalle mahdollisuus yhtiön jakautumisesta. Opinnäytetyö antaa lukijalle kokonaisvaltaisen käsityksen osakeyhtiön jakautumisesta, siihen liittyvistä prosessivaiheista sekä kirjanpidollisista toimista.

Opinnäytetyön teoriaosuuden tutkimusvälineenä tullaan käyttämään pääsääntöisesti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä jakautumista säännöstelevää lainsäädäntöä. Tämän lisäksi tutkimusvälineenä tullaan hyödyntämään toimeksiantajan liiketoiminta- ja tilinpäätöstietoja. Opinnäytetyön kokonaisuus tulee olemaan tarvittava teoriamäärä yhdistettynä käytännön esimerkkiin, jonka seurauksena osaan esittää johtopäätökset sekä ratkaisun toimeksiantajan määrittelemään tutkimusongelmaan.

2 OSAKEYHTIÖN JAKAUTUMINEN

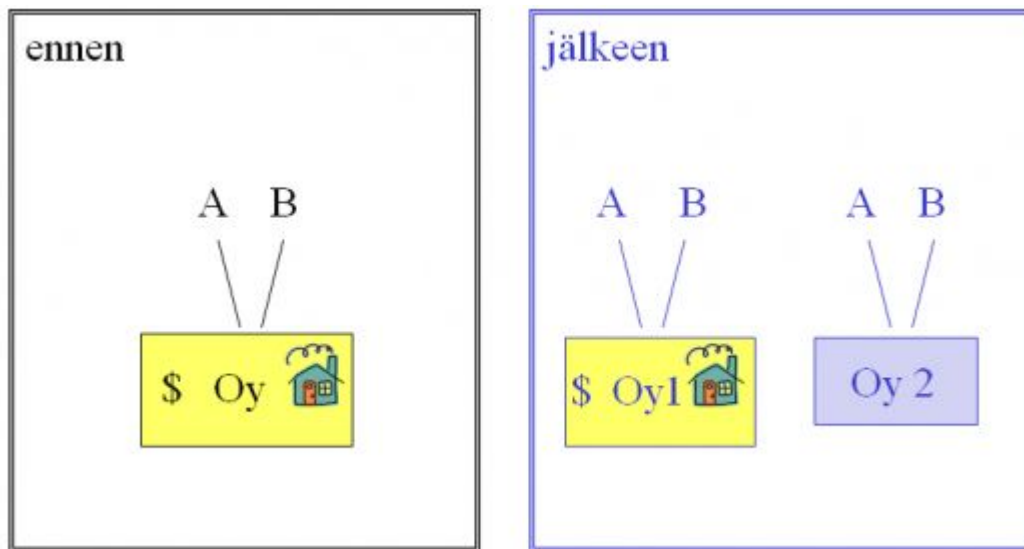
Osakeyhtiön jakautuminen on yritysjärjestelyn yksi muoto, jota säännellään osakeyhtiölain luvussa 17. Jakautuminen on sulautumisen käänteinen tilanne, joka lyhyesti selitettynä on sitä, että olemassa olevan osakeyhtiön varat ja velat siirretään vastaanottavalle yhtiölle joko kokonaisuudessaan tai osittain. Vastaanottava yhtiö voi olla jo olemassa oleva yhtiö tai tätä varten perustetaan uusi yhtiö. Osakeyhtiön jakautuminen voi tapahtua heti perustamisen jälkeen, myöhemmin toiminnan aikana sekä vielä selvitystilassakin, kuitenkin vain siihen asti, kunnes varoja aletaan jakamaan osakkeenomistajille. Osakeyhtiön jakautuminen antaa yhtiölle joustavamman tavan kehittää ja muokata yhtiörakenteita. (Immonen, 2011, 380.)

Osakeyhtiön jakautumiseen voi olla useita eri syitä. Syihin saattaa lukeutua esimerkiksi konserniorganisaation tehokkuuden lisääminen. Yhtenä suurena syynä pidetään myös liiketoiminnan riskien pienentämistä tai yleisesti niiden parempaa hallitsemista. Osakeyhtiön jakautuminen voi usein olla myös tulevaisuuden suunnitelmien esitoimi, esimerkiksi liiketoiminnan myynti tai siirtyminen seuraavalle sukupolvelle. Sukupolvenvaihtoa ajatellen, jakautuminen tekee vaihdosta helpompaa, kun pääoman tarve on pienempi nettovarallisuuden pilkkouduttua kahden yhtiön välillä. Jakautumisen vaikutus taseen keventymiseen mahdollistaa myös uusien avainhenkilöiden mukaan ottamisen osakkaiksi kohtuullisella panostuksella.

Osakeyhtiön jakautuminen voi tapahtua joko kokonais- tai osittaisjakautumisen menettelytavoilla. Vaihtoehtona voi myös olla jakautuminen jo toimivaan yhtiöön. Edellä mainittujen menettelytapojen valitsemisessa tulee käyttää tarkkaa harkintaa siitä, mikä on juuri oikea tapa. Edellä mainituissa menettelytavoissa on myös säännöksiä, jotka määrittelevät sen, mitä menettelytapaa voidaan hyödyntää yhtiön jakautumisessa. Menettelytavoissa on suuriakin eroja ja niihin tutustuminen on hyvin tärkeää oikean päätöksen valitsemiseksi.

2.1 Kokonaisjakautuminen

Osakeyhtiön kokonaisjakautumisella tarkoitetaan sitä, että jakautuva yhtiö lakkaa jakautumisen seurauksena olemasta ja kaikki sen varat ja velat siirtyvät uusiin yhtiöihin. Kokonaisjakautumisessa varojen ja velkojen siirtymiseen ei tarvita selvitysmenettelyä. Vastaanottavia yhtiöitä voi olla kaksi tai useampi. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 224.)

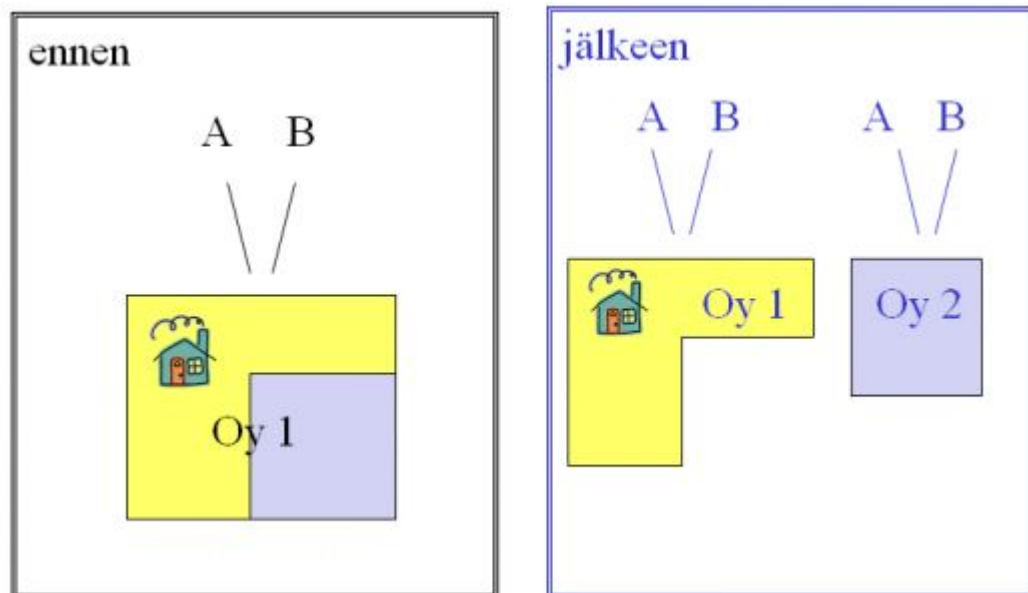
Kuva 1. Osakeyhtiön kokonaisjakautuminen (www.lrtho.fi, Jarkko Ruohola, 2012)

Osakeyhtiön jakautumisen yhteydessä jakautuvan yhtiön osakkeenomistajille maksetaan jakautumisvastike. Tästä määrätään tarkemmin jakautumissuunnitelmassa. Jakautumisvastike on pääsääntöisesti vastaanottavan yhtiön osakkeita, jotka annetaan jakautuvan yhtiön osakkeenomistajien omistusten suhteessa. Vastike voi myös vaihtoehtoisesti olla rahaa tai muuta omaisuutta. Perinteinen jakautumisvastike, jossa jaetaan vastaanottavan yhtiön osakkeita, takaa sen, että jakautuvan yhtiön osakkeenomistajalla on edelleen oikeus jatkaa omistustaan uudessa tai uusissa yhtiöissä. Omistajuussuhde tai muut oikeudet eivät kuitenkaan vastaa käytännössä samaa kuin hänellä on jakautuvassa yhtiössä. Tämä johtuu siitä, että jakautumiseen osallistuu myös muita yhtiöitä ja niiden osakkeenomistajia, jolloin omistajien ja osakkeiden määrä on suurempi. (Immonen, 2011, 387.)

Jakautuvan osakeyhtiön osakkeenomistajan ollessa tyytymätön hänelle tarjottuun jakautumisvastikkeeseen, on hänellä oikeus vaatia sen lunastusta. Lunastusta tulee vaatia OYL 17:13 mukaisessa järjestyksessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jakautuvan yhtiön osakkeenomistaja voi vaatia jakautumisesta päättävässä yhtiökokouksessa jakautumisvastikkeen lunastamisesta niiden osakkeiden osalta, jotka on ilmoitettu merkittäviksi osakasluetteloon yhtiökokoukseen tai viimeiseen ilmoituspäivään mennessä. Vastaanottava yhtiö tässä tilanteessa lunastaa jakautumisvastikkeen itselleen sovitulla rahamäärällä, jolloin jakautuvan yhtiön osakkeenomistajan omistusoikeutta vastaanottavaan yhtiöön ei synny. (www.finlex.fi)

2.2 Osittaisjakautuminen

Osittaisjakautuminen muistuttaa hyvin paljon kokonaisjakautumista, mutta osittaisjakautumisessa jakautuva yhtiö ei jakautumisen johdosta purkaannu. Osittaisjakautumista säädetään tarkemmin ja usein sitä määrää verolaki, sillä vain tietyllä tavalla toteutettu osittaisjakautuminen voidaan hyväksyä verotuksessa.

Kuva 2. Osakeyhtiön osittaisjakautuminen (www.lrtho.fi, Jarkko Ruohola, 2012)

Osittaisjakautuminen tulee mahdolliseksi vain silloin, kun jakautumistilanteessa jakautuva yhtiö siirtää yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuuden sellaisenaan yhdelle tai useammalle yhtiölle itse purkautumatta. Liiketoimintakokonaisuuteen sisältyy siihen kuuluvat varat ja vastuut. Vastaanottavat yhtiöt voivat olla joko jo perustettuja tai ne voidaan perustaa jakautumisen johdosta. Osittaisjakautumisen edellytyksenä on myös, että jakautuva yhtiö jättää vähintään yhden liiketoimintakokonaisuuden myös itselleen. Toisin kuin kokonaisjakautumisessa, osittaisjakautumisessa edellytetään siis, että jakautuvalla yhtiöllä on selkeästi kaksi liiketoimintakokonaisuutta, jotka esimerkiksi voitaisiin haaroittaa liiketoimintakaupoilla. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 246.)

Osittaisjakautumisessa yhtiöön jäävä ja siirtyvä liiketoimintakokonaisuus on tarkasti määriteltä. Jokaisen liiketoimintakokonaisuuden tulee olla itsenäinen kokonaisuus eli toisin sanoen omavaraiseen toimintaan kykenevä yksikkö. Esimerkiksi pelkästään yrityksen toimitilojen ja sijoitusvarallisuuden eriyttäminen toiseen yhtiöön ei ole liiketoimintakokonaisuus, jolloin osittaisjakautumista ei ole mahdollista tehdä. Liiketoimintakokonaisuutena voidaan kuitenkin pitää esimerkiksi ulkopuolisille vuokrattuja vuokrakiinteistöjä, jotka eivät ole siis yhtiön omassa toiminnassa käytettäviä kiinteistöjä. Osittaisjakautumisen mahdollistavana perusteena katsotaan tässä tilanteessa se, että jakautumisen jälkeen vuokrausliiketoiminta pystyy harjoittamaan taloudellisesti itsenäistä liiketoimintaa. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 248-249.)

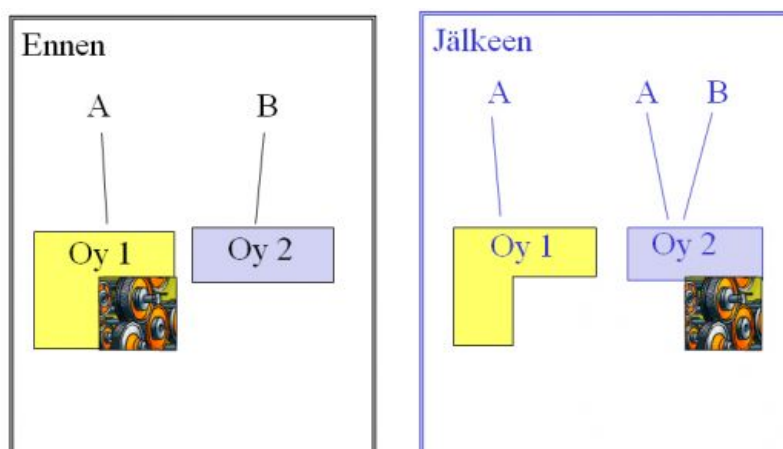
Kuten kokonaisjakautumisessa myös osittaisjakautumisessa edellytetään, että jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat jakautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia osakkeita tai mahdollisesti sen hallussa olevia omia osakkeita. Näiden osakkeiden vastike menee omistamiensa osakkeiden omistussuhteessa. Molemmissa jakautumisvaihtoehdoissa vastikkeena voidaan myös antaa rahaa, mutta ei enempää kuin 10 prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta. Osakkeiden nimellisarvon puuttuessa vastikkeen rahamäärä saa olla enintään 10 prosenttia osakkeita vastaavasta osuudesta yhtiön maksettua osakepääomaa. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 247.)

2.3 Muut jakautumisvaihtoehdot

Kokonais- ja osittaisjakautumisen lisäksi osakeyhtiöllä on mahdollisuus kolmikanta- tai tytäryhtiöjakautumiseen. Kolmikantajakautuminen tarkoittaa käytännössä tilannetta, jossa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajille annetaan jakautumisvastike jostain muusta yhtiöstä kuin vastaanottavasta yhtiöstä. Kolmikantajakautuminen poikkeaa kuitenkin perinteisistä kokonais- ja osittaisjakautumistilanteista, sillä se ei ole elinkeinoverolain säännöksen mukainen eikä sitä tästä syystä pidetä verotuksessa elinkeinoverolain edellyttämien toimien täyttävänä jakautumisena. Kolmikantajakautumisessa jakautuneen yhtiön katsotaan verotuksessa purkautuneen. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 253.)

Kuten kolmikantajakautumisessa myös tytäryhtiöjakautumista verotetaan purkautumista koskevien säännösten mukaisesti. Tytäryhtiöjakautuminen käytännössä tarkoittaa sitä, että jakautuva yhtiö on yrityksen tytäryhtiö ja vastaanottava yhtiö on emoyhtiö. Toisin kuin muissa edellä mainituissa jakautumisvaihtoehdoissa, tässä vaihtoehdossa emoyhtiö ei voi tytäryhtiöjakautumisessa saada jakautumisvastiketta, joten tästä syystä tätä jakautumisvaihtoehtoa ei voi pitää veroneutraalina. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 253.)

Edellä mainittujen jakautumisvaihtoehtojen lisäksi, osakeyhtiö voi jakautua jo toimivaan yhtiöön. Jakautuminen voidaan tehdä joko kokonais- tai osittaisjakautumisella jo toimivaan vastaanottavaan yhtiöön. Tätä jakautumisvaihtoehtoa voidaan hyödyntää esimerkiksi omistajanvaihdoksessa tilanteessa, jossa vastaanottava yhtiö antaa jakautumisvastikkeena niin monta osaketta, että ne vastaavat yli puolta yhtiön osakekannasta. (www.lrtho.fi)

Kuva 3. Jakautuminen toimivaan yhtiöön (www.lrtho.fi, Jarkko Ruohola, 2012)

2.4 Liiketoimintasiirto

Liiketoimintasiirtoa ei virallisesti pidetä yhtenä osakeyhtiön jakautumisen vaihtoehtona, mutta se on yksi yritysjärjestelyn muoto, jolla on jakautumisen tapaan kiinteä yhteys osakeyhtiölakiin. Liiketoimintasiirto on nopea ja joustava tapa siirtää yksi tai useampi liiketoiminta uuteen tai jo olemassa olevaan yhtiöön. Liiketoimintasiirtoa voidaan myös hyödyntää konsernirakenteen muodostamisessa, jossa aiemmin liiketoimintaa harjoittanut yhtiö omistaa tytäryhtiön osakkeet. On kuitenkin tärkeää huomata, että liiketoimintasiirto voi tapahtua vain siirtävästä yhtiöstä yhtiörakenteesta alaspäin, sillä tytäryhtiö ei saa merkitä emoyhtiönsä osakkeita. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 259.)

Liiketoimintasiirto on erinomainen tapa, kun yhtiö haluaa minimoida liiketoiminnan riskejä. Yhtiö voi esimerkiksi siirtää liiketoimintasiirron avulla yhden liiketoimintakokonaisuuden toiseen yhtiöön, jolloin muut yhtiöön jäävät liiketoiminnat turvataan. Liiketoimintasiirtoa voidaan pitää myös kaupan esitoimena. Tällä tarkoitetaan sitä, että myytäväksi tarkoitettu liiketoiminta eriytetään muusta yhtiön toiminnasta, jollain myyminen on helpompaa. Liiketoimintasiirron avulla eriytyneelle uudelle yhtiölle on helpompi myös muodostaa oma brändi sekä asiakaskunta. (Honkamäki, Kujanpää Pennanen, 2018, 259.)

Liiketoimintasiirtoa pidetään yhtenä yritysjärjestelyn muotona ja sillä on kiinteä yhteys osakeyhtiölakiin, mutta sitä ei pidetä yhtenä osakeyhtiön jakautumismuotona. Liiketoimintasiirron ja osittaisjakautumisen välillä on muutamia eroja, kuten lopputuloksen eroavaisuus. Osittaisjakautumisen myötä uudesta yhtiöstä tulee jakautuvan yhtiön sisaryhtiö, kun taas liiketoimintasiirto muodostaa vastaanottavasta yhtiöstä siirtävän yhtiön tytäryhtiön. Tämä eroavaisuus johtuu siitä, että vastikeosakkeet annetaan siirtävälle yhtiölle eikä osakkeenomistajille, kuten esimerkiksi osittaisjakautumisessa toimitaan. Liiketoimintasiirrossa tapahtuvan jakautumisvastikkeen anto eroaa myös siltä osin, että sitä ei saa antaa rahavastikkeena vaan ne tulee antaa osakevastikkeena. Liiketoimintasiirron yhteydessä siirtävään yhtiöön ei myöskään vaadita yhden liiketoimintakokonaisuuden jäämistä, kuten osittaisjakautumisessa vaaditaan. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 260.)

3 AJANKOHTAINEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA VEROTUS

Yritysjärjestelyjä toteuttaessa on otettava huomioon ajantasainen verolainsäädäntö sekä asiaa sääntelevä yhtiölainsäädäntö. Jakautumisen sääntely perustuu suurilta osin EU:n määrittelemään direktiiviin. Direktiivissä esitettävät säännökset koskevat ainoastaan julkisia osakeyhtiöitä, mutta yksityisen osakeyhtiön jakautumisessa on sääntelyltään samanlaisia piirteitä, joten voidaan sitä direktiivissä käytettävää sääntelyä tulkita myös yksityisen osakeyhtiön jakautumisessa. (Airaksinen, Pulkkinen, Rasinaho, 2018, 477.)

Edellä mainitun EU:n direktiivilainsäädännön lisäksi osakeyhtiön jakautumista säännöstellään verotuksen osalta elinkeinoverolaissa (EVL 52 – 52f §:ssä) sekä osakeyhtiölaissa (OYL 17 luku). Alla olevassa kuvassa esitettynä säännösten eroavaisuudet EVL:n ja OYL:n välillä.

OYL		EVL
Kyllä	Kokonaisjakautuminen	Kyllä
Kyllä	Osittaisjakautuminen	Kyllä, mutta edellyttää liiketoimintakokonaisuutta
Kyllä	Vastaanottavana yhtiönä uusi yhtiö	Kyllä
Kyllä	Vastaanottavana yhtiönä toimiva yhtiö	Kyllä
Ei	Omistussuhteen pysyttävänä samana	Kyllä
Ei	Rahavastikkeen määräraja	Kyllä, 10%
Kyllä	Vastikkeen antaminen muuna omaisuutena	Ei

Kuva 4. OYL:n ja EVL:n säännösten eroavaisuudet

Elinkeinoverolain ja osakeyhtiölain säännöksissä löytyy eroavaisuuksia, mikä joissakin tilanteissa aiheuttaa sekaannusta. Käytännössä EVL:n jakautumissäännöksillä on suurempi merkitys kuin OYL:n vastaavilla säännöksillä, sillä tavallisesti jakautuminen pyritään suorittamaan ilman veroseuraamuksia. On kuitenkin otettava huomioon, että EVL:n jakautumissäännökset edellyttävät, että jakautuminen on tehty oikein myös OYL:n mukaan. Kaikki OYL:n mukainen jakautuminen ei ole EVL:n mukaan jakautumista, jolloin tämä johtaa tilanteeseen, että jakautumista ei saa toteuttaa verotusta lykkäävällä tavalla. (Airaksinen, Pulkkinen, Rasinaho, 2018.)

3.1 Verolainsäädäntö

Osakeyhtiön jakautumisessa jakautuminen voi tapahtua eri menettelyjen avulla. Kokonaisjakautumista verotuksessa säädetään elinkeinoverolain (EVL) 52c §:ssä ja osittaisjakautumista 52c.1 §:ssä. Verotuksessa hyväksytyn jakautumisen tulee noudattaa myös osakeyhtiölain määrittelemiä säännöksiä. Toisin kuin osittaismenettelyssä kokonaisjakautuminen voidaan toteuttaa myös tuloverolain (TVL) mukaan verotettavassa yhtiössä. (Verohallinto, 2017.)

Elinkeinoverolain pykälässä 52c jakautumista ei pidetä verotuksessa purkautumisena. Kokonaisjakautumisessa jakautuvaa yhtiötä verotetaan omana yhtiönä jakautumispäivään saakka. Osittaisjakautumisessa siirrettävää liiketoimintakokonaisuutta verotetaan jakautuvan yhtiön tulona siirtohetkeen asti. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 225, 247.)

3.2 Jatkuvuus

Jakautumisessa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta. Kokonaisjakautumisessa tämä tarkoittaa sitä, että vastaanottavalla yhtiöllä on oikeus vähentää verotuksessa jakautuvan yhtiön osalta vähentämättä olevat hankintamenot tai muut mahdolliset pitkävaikutteiset menot. Tämä mahdollistaa vastaanottavalle yhtiölle mahdollisuuden tehdä samanlaiset poistot tai vähennykset kuin jakautuva yhtiö olisi saanut tehdä. Tämä toimenpide mahdollistaa myös sen, että jakautuminen ei aiheuta verotettavaa tuloa. Osittaisjakautumisen kohdalla edellä mainitut vähennysoikeudet siirtyvät vain siirretyn liiketoimintakokonaisuuden osalta. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018.)

Jakautumista ei katsota osakkeidenomistajien puolelta osakkeiden luovuttamiseksi, joten sitä ei veroteta jakautumisen yhteydessä. Luovutusvoittoverotusta ei tapahdu, kun osakkeenomistajille annetaan jakautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön liikkeelle laskemia osakkeita. Luovutusvoittovero lykkääntyy siihen asti, kunnes osakkeenomistaja päättää luovuttaa saamansa vastaanottavan yhtiön osakkeet. Käteisvastikkeen osalta luovutusvoittovero suoritetaan normaalisti. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018.)

3.3 Verotustappiot

Jakautumista koskevaa säännöstä siirtyvien tappioiden osalta muutettiin 1.1.2007 voimaan tulleella lailla (1424/2006). Lakimuutoksessa perusteltiin, että jatkuvuusperiaatteen mukaan on perusteltua, että tappiot siirtyvät ensisijaisesti niihin yhtiöihin, joihin tappioihin aiheuttanut toimintakin siirtyy. Yhtiöllä saattaa olla monia eri liiketoimintakokonaisuuksia ja niihin kuuluvia toimintoja ja näissä tilanteissa tappiot siirtyvät sille vastaanotavalle yhtiölle, joka vastaanottaa kyseisen liiketoimintakokonaisuuden. Yhtiön verotuksessa ei vahvisteta tappiota erikseen eri liiketoimintojen osalta, joten tappioiden kohdistaminen oikealle liiketoimintakokonaisuudelle saattaa olla joskus hyvin hankalaa. Tappioiden kohdistaminen on selvää ja mahdollista silloin, kun yhtiölle vahvistetut tappiot ovat selkeästi aiheutuneet yhdestä yhtiön harjoittamasta toimialasta tai että yhtiö on pitänyt toimialakohtaista tuloksenlaskentaa. Tappioiden kohdistamisen vaikeus tiettyyn liiketoimintaan ratkaistaan siten, että tappiot jaetaan toissijaisesti vastaanottaville yhtiöille samassa suhteessa kuin jakautuvan yhtiön nettovarallisuus siirtyy niille. (Immonen, 2018, 461-462.)

Vastaanottava yhtiö saa käyttää hyväkseen sille siirtyvät ja vahvistetut tappiot muutamien edellytysten täytyessä. Näitä edellytyksiä ovat yhtiön tai sen osakkaiden taikka yhtiön ja osakkaiden yhteinen omistussuhde on ollut yli puolet jakautuvan yhtiön osakkeista tappiovuoden ja vastaavasti hyvityksen syntyvuoden alusta asti. Jakautuvan yhtiön omistusrakenne ei saa muuttua uusissa yhtiöissä, joten käytännössä edellä mainitut omistusedellytykset täyttyvät säännönmukaisesti ja tappiot saadaan käyttää hyväksi vastaanottavan yhtiön verotuksessa. (Immonen, 2018, 462.)

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 2017:8 oikeuskäytäntöön on linjattu, että toiminnalle, johon tappio on syntynyt, ei tarkoiteta ainoastaan siirtyvää liiketoimintakokonaisuutta. Tähän otetaan mukaan myös muut toiminnot, jolla on yhtiössä tietyn asteen jatkuvuus ja pysyvyys sekä ennen kaikkea erotettavuus jakautuvan yhtiön muista toiminnoista. (Immonen, 2018, 462.)

3.4 Varainsiirto- ja arvonalisävero

Jakautuminen yritysjärjestelynä on erikseen säädetty varainsiirtoverolaissa (VSVL 4.5 §). Mikäli jakautuminen toteutetaan elinkeinoverolain (EVL 52c §) mukaisesti, ei vastaanottavalle yhtiölle synny varainsiirtoveron maksua sille siirtyneistä kiinteistöistä tai osakkeista. Varainsiirtoveron verovapaus koskee myös arvopapereiden luovutusta. Osakkeenomistajan ei ole jakautumisen yhteydessä suoritettava veroa saamistaan vastaanottavan yhtiön uusista osakkeista. Jakautuvan yhtiön osakkeenomistajan tulee poikkeuksellisesti suorittaa varainsiirtovero, jos vastaanottava yhtiö antaa vastikkeena omia hallussa olevia osakkeitaan uusien sijasta. (VSVL 15.4 §) (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 239, Immonen, 2018, 463.)

Jakautuminen ei ole arvonalisäverolain 19 a §:n soveltamispiiriin kuuluva tapahtuma. OYL:n mukaiseen jakautumiseen ei liity tavaroiden tai palveluiden myyntiä, vaan kyseessä on yleisseuraanto, johon ei liity arvonalisäveroseuraamuksia. (Immonen, 2018, 463.)

3.5 Konserniavustus

Jakautumisessa katsotaan sovellettavan jatkuvuusperiaatetta ja tämä koskee myös konsernisuhdetta. Jakautumisen yhteydessä tapahtuva omistuksen muutos vaikuttaa oleellisesti myös konserniavustuksiin. Jakautumisvuodelta jakautuva yhtiö voi antaa konserniavustuksia vain silloin, jos jakautuvan yhtiön ja uusien yhtiöiden tilikaudet päättyvät samaan aikaan.

3.6 Verollinen jakautuminen

Jakautuminen ei aina tapahdu verovapaasti. Verollisen jakautumisen voi aiheuttaa mm. liian suuren rahavastikkeen antaminen, muutokset omistussuhteissa tai jakautumisvastike on koostunut muusta kuin vastaanottavan yhtiön osakkeista ja rahasta. Verollinen jakautuminen tarkoittaa käytännössä sitä, että jakautumisessa ei olla noudatettu EVL:n määrittämiä edellytyksiä. Yhtiön tulee jakautua niin, että se noudattaa sekä OYL:n että EVL:n asettamia säännöksiä ja edellytyksiä, jotta jakautuminen voi tapahtua ilman vero-seuraamuksia. Jakautumisen veroneutraalius menetetään, kun EVL 52c §:n asettamista jakautumissäännöksistä poiketaan. (Verohallinto, yritysjärjestelyt ja verotus, jakautuminen, 2017.)

Jakautuvalle yhtiölle aiheutuu veroseuraamuksia, kun jakautuminen ei ole täyttänyt elinkeinoverolain edellyttämiä verovapauden asettamia vaatimuksia. Tällöin jakautuvaa yhtiötä käsitellään yhtiön purkautumisena. Osakeyhtiön purkautumiseen ei sovelleta EVL:n yritysjärjestelysäännöksiin sisältyvää jatkuvuusperiaatetta. Käytännössä verollisesti jakautuvaa yhtiötä verotetaan jakautumistilikaudelta niin kuin se olisi luovuttanut kaiken omaisuutensa todennäköisellä luovutushinnalla eli käyvän hinnan arvon perusteella toiselle yhtiölle. Verollisessa jakautumisessa myös vastaanottavan yhtiön oikeus vahvistettujen tappioiden vähentämiseen menetetään, sillä jakautuvan yhtiön katsotaan purkautuvan. (Verohallinto, yritysjärjestelyt ja verotus, jakautuminen, 2017.)

Verollisessa jakautumisessa myös jakautuvan yhtiön osakkeenomistajille aiheutuu veroseuraamuksia osakkeiden vaihtamisesta vastaanottavan yhtiön osakkeisiin. Tämä johtuu siitä syystä, että osakkeenomistajien katsotaan luovuttavan jakautuvan yhtiön osakkeet, jonka seurauksena osakkeiden käyvästä arvosta tulee suorittaa TVL:n mukainen luovutusvoittovero. (Verohallinto, yritysjärjestelyt ja verotus, jakautuminen, 2017.)

Veroseuraamukset saattavat olla taloudellisesti hyvinkin huomattavia ja ne koskettavat sekä jakautuvaa yhtiötä että niiden osakkeenomistajia. Tästä syystä jakautumistilanteessa tulee olla tarkkana, että siinä noudatetaan ajantasaista lainsäädäntöä ja niiden edellyttämiä ja asettamia säännöksiä jakautumisesta.

4 JAKAUTUMISEN VAIKUTUKSET KIRJANPIDOSSA

Kirjapitolaki ei käytännössä sisällä sääntelyä, jossa käsitellään eri yritysjärjestelyjä. Tästä syystä jakautumisen kirjanpidolliset käsittelyt ovat vaihtelevia ja sisältävät jonkin verran harkinnanvaraisuutta sekä perustuvat aikojen kuluessa syntyneisiin käytäntöihin. Verotus ja kirjanpito ovat toisistaan erilliset sääntökokonaisuudet ja yritysjärjestelyjen osalta ne ovat eriytyneet toisistaan. Yritysjärjestelyissä päähuomio kiinnittyy usein yhtiöoikeudellisiin näkökulmiin sekä verotukseen ja kirjanpidon vaikutukset ja laatiminen tulevat vasta jälkijunassa. (Tilisanomat, 2016.)

4.1 Jakautumissuunnitelmassa ilmoitettavat kirjanpitokäsittelyt

Osakeyhtiölain 17:3 §:n yhdeksännessä kohdassa säädetään selvityksestä jakautuvan yhtiön omaisuuden kohdalla ja tavat sen jakamisesta vastaanottaville yhtiöille. Tämä tarkoittaa sitä, että kokonaisjakautumisen jakautumissuunnitelmassa on aina annettava selvitys jakautuvan yhtiön varoista, veloista ja omasta pääomasta. Edellä mainittujen lisäksi jakautumissuunnitelmassa tulee olla ehdotus siitä, miten jakautuvan yhtiön varat ja velat jaetaan vastaanottaville yhtiöille. Osittaisjakautumisessa tulee ottaa ehdotuksessa huomioon myös jakautuvalle yhtiölle jäävät varat ja velat, sillä osittaisjakautumisessa jakautuva yhtiö ei purkaudu. Jakautumissuunnitelmassa tulee käydä myös ilmi jakautumisen vaikutukset vastaanottavan yhtiön taseeseen sekä jakautumiseen sovellettavista kirjanpidollisista menetelmistä. (Airaksinen, Pulkkinen, Rasinaho, 2018, 508.)

Jakautuvan yhtiön varojen ja velkojen siirtyminen jakautumistilanteessa muistuttaa huomattavasti liiketoimintakauppaa. Tämän johdosta jakautuvan yhtiön olisikin hyvä käsitellä jakautumista kuin liiketoimintakauppaa ja yksilöidä tarkkaan siirrettävät omaisuus-erät ja velat. Tämä antaa yrityksen taloudellisesti tilanteesta riittävän ja oikean kuvan vastaanottavalle yhtiölle sekä tilintarkastajalle. (Airaksinen, Pulkkinen, Rasinaho, 2018.)

4.2 Kokonaisjakautuminen kirjanpidon näkökulmasta

Jakautuminen voi tapahtua joko kokonais- tai osittaisjakautumisena. Kokonaisjakautumisessa vanha yhtiö lakkaa olemasta ja sen tilalle syntyy kaksi tai useampi uusi yhtiö. Kokonaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkeenomistaja saa yleensä jakautumisvastiketta, joka on vastaanottavan yhtiön osakkeita suhteessa yhtä paljon kuin hänellä oli jakautuvassa yhtiössä. Jakautumisessa tulee noudattaa jatkuvuusperiaatetta, jonka johdosta jakautuvan ja vastaanottavan yhtiöiden omat pääomat säilyvät yhteismäärältään samoina (Tilisanomat 2016). Suunnitelman mukaisten poistojen kohdalla kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen, jonka mukaan jakautuminen on mahdollista toteuttaa joko käyvin arvoin tai siten, että siirtyvää omaisuutta koskeva kirjanpito jatkuu vastaanottavissa yhtiöissä suoraan luovuttavan yhtiön kirjanpitoarvoista. Eli käytännössä poistosuunnitelmaa ei tarvitse jakautumistilanteessa muuttaa. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 222.)

Jakautumisvastike on mahdollista antaa vastaanottavan yhtiön osakkeiden sijaan rahavastikkeena. Näin toimiessa kirjanpidon näkökulmasta vastike pienentää vastaavaapuolen rahoitusomaisuutta ja vastaavasti vastattavaapuolen omaa pääomaa. Rahavastikkeen summa vähennetään vapaasta omasta pääomasta. Rahavastikkeen määrän vähennystä ei voi tehdä sidotusta omasta pääomasta, sillä sen yhteismäärän tulee säilyä ennallaan. Jos eteen tulee tilanne, missä yritysjärjestelyn kohteena olevissa vastaanottavissa yhtiöissä osakepääoma on yhteensä pienempi kuin mitä jakautuvan yhtiön osakepääoma ennen jakautumista, kirjataan erotus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Päinvastaisessa tapauksessa erotus tulee kattaa jostakin vapaan oman pääoman erästä. (Tilisanomat, 2016.)

Jakautumistilanteessa on suositeltavaa, että jakautuvan yhtiön varojen ja velkojen jakosuhte vastaanottaviin yhtiöihin on esitetty selkeästi, mielellään havainnollistavana taselaskelmana. Taselaskelmaan tarvittavat luvut saadaan otettua esimerkiksi viimeisimmästä saatavilla olevasta tilinpäätösaineistosta. Havainnollistava taselaskelma antaa oikean ja riittävän kuvan jakautumisen taloudellisista vaikutuksista sekä tilintarkastajalle, että yhtiöiden sidosryhmille.

Seuraavaksi esitetyssä esimerkissä olen tehnyt jakautuvalle sekä vastaanottaville yhtiöille havainnollistavat taselaskelmat kokonaisjakautumisen seurauksista ja vaikutuksista.

Esimerkki 1

Oy A halutaan jakaa kokonaisjakautumisella kahdelle perustettavalle yhtiölle. Oy A:n kaikki varat ja velat siirretään jakautumisen yhteydessä perustettaville Oy B:lle sekä Oy C:lle. Varojen ja velkojen siirtyminen tapahtuu jakautumissuunnitelmassa esitetystä suhteesta Oy B:lle 80 prosenttia sekä Oy C:lle 20 prosenttia. Oy A:n osakkeenomistajat saavat jakautuvan yhtiön omistuksensa mukaisessa suhteessa perustettavien yhtiöiden osakkeita.

Oy A:n tase oli jakautumisvaiheessa seuraavan lainen (luvut ovat tuhansia euroja):

Oy A			
Vastaavaa		Vastattavaa	
Maa-alueet	110	Osakepääoma	90
Rakennukset	70	Ed. tilikausien voitot	50
Myyntisaamiset	20	Lainat	80
Rahat ja saamiset	40	Ostovelat	20
Vastaavaa yhteensä	240	Vastattavaa yhteensä	240

Kokonaisjakautumisen yhteydessä taseessa ilmoitetut varat ja velat siirretään seuraavasti uusille perustettaville yhtiöille Oy B:lle (80%) sekä Oy C:lle (20%):

Oy B			
Vastaavaa		Vastattavaa	
Maa-alueet	88	Osakepääoma	72
Rakennukset	56	Ed. tilikausien voitot	40
Myyntisaamiset	16	Lainat	64
Rahat ja saamiset	32	Ostovelat	16
Vastaavaa yhteensä	192	Vastattavaa yhteensä	192
Oy C			
Vastaavaa		Vastattavaa	
Maa-alueet	22	Osakepääoma	18
Rakennukset	14	Ed. tilikausien voitot	10
Myyntisaamiset	4	Lainat	16
Rahat ja saamiset	8	Ostovelat	4
Vastaavaa yhteensä	48	Vastattavaa yhteensä	48

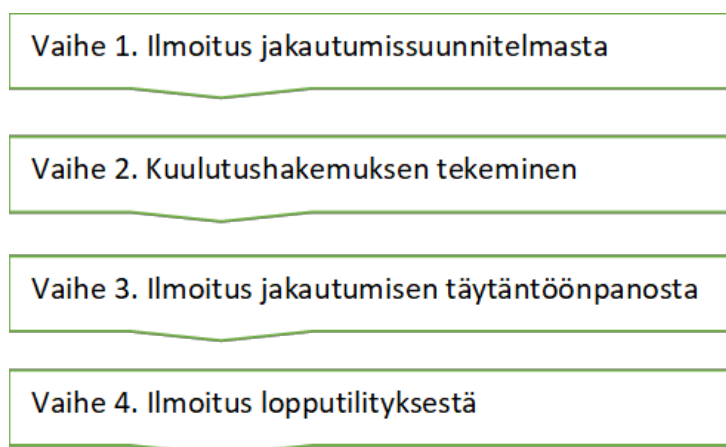
Yllä esitetystä esimerkistä Oy B:n ja Oy C:n jakautumisen johdosta avaavat taseet muodostuvat Oy A:n jakautumista edeltäneistä kirjanpitoarvoista. Tämä johtuu siitä, että yhtiöt ovat jakautumisen yhteydessä uusia perustettuja yhtiöitä. Tilanne, jossa vastaanotettava yhtiö olisi jo ennestään toimiva yhtiö, muodostuisi sen tase jakautumisen seurauksena yhtiön aikaisemmasta ja sille jakautumisessa siirtyneen varallisuuden yhteismäärästä.

5 OSAKEYHTIÖN JAKAUTUMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Kuten kappaleessa kaksi ”Osakeyhtiön jakautuminen” on selitetty, voi osakeyhtiö jakautua monella eri tapaa. Osakeyhtiölaissa käsiteltävät säännökset jakautumisesta on kirjoitettu ensisijaisesti julkisia osakeyhtiöitä varten, joten jotkut menettelytavat voivat olla yksityisille osakeyhtiöille tarpeisiin nähden monimutkaisia. Yksityisissä osakeyhtiöissä osakkeenomistajien ollessa yksimielisiä jakautumisesta, on määritellyistä menettelyta-voista mahdollista poiketa monissakin kohdissa, jolloin prosessista saadaan hyvinkin joustava. Lakiteknisesti kokonaisjakautumista pidetään pääasiallisena jakautumiskei- nona, joten tästä syystä olen ottanut seuraavaksi esitettävät osakeyhtiön jakautumisen menettelyvaiheet käytännön tasolla koskien kokonaisjakautumista. (Immonen, 2011, 381.)

Osakeyhtiön jakautumisvaiheisiin ja -menettelyihin kuuluu monia eri vaiheita ja yksi niistä on kaupparekisteriin tehtävät ilmoitukset. Jakautumisprosessi kestää käytännössä noin neljästä viiteen kuukautta. Tähän ajanjaksoon otetaan huomioon prosessin kaikki vaadi- tut vaiheet aina liittyvän kaupparekisterimenettelyn alkamisesta aina jakautumisen täy- täntöönpanon rekisteröimiseen. (PRH 2018.)

Patentti- ja rekisterihallitukseen osakeyhtiön jakautumisen kaupparekisterimenettelyssä on neljä eri vaihetta. Nämä vaiheet on esitetty alla olevassa havainnollistavassa ku- vassa.

Kuva 5. Patentti- ja rekisterihallituksen ilmoittamisvaiheet

5.1 Jakautumissuunnitelman laatiminen

Ensimmäisenä jakautumisen vaiheena on jakautumissuunnitelman laatiminen. Suunnitelman laatiminen kuuluu jakautuvan yhtiön hallitukselle ja sen tulee allekirjoittaa jokainen jakautumiseen osallistuva yhtiö. Kaikkien jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden suunnitelman allekirjoitukset ovat erityisen tärkeitä silloin, kun jakautuminen toteutetaan joko yhteen tai useampaan toiminnassa olevaan yhtiöön. Erityistä säännöstä jakautumissuunnitelman allekirjoittaville henkilöille ei ole, mutta selvyuden ja yksinkertaistamisen vuoksi on ollut käytäntönä, että allekirjoitukset hoitavat jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitusten jäsenet, sillä jakautumissuunnitelma tulee myös käsitellä ja esitellä virallisesti hallituksen kokouksessa. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 209.)

Tietyissä tilanteissa jakautumissuunnitelman sisältöä saadaan riisua, mutta alla olevassa kuvassa löytyy jakautumissuunnitelman pohja, joka sisältää kaikki Osakeyhtiölain 17:3.2:n mukaan esitettävät seikat.

1.	Jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden nimet, yritystunnukset ja kotipaikat
2.	Selvitys jakautumisen syistä
3.	Ehdotukset mahdollisista yhtiöjärjestysten muutoksista
4.	Ehdotus jakautumisvastikkeesta
5.	Ehdotus mahdollisesta muusta jakautumisvastikkeesta
6.	Ehdotus vastikkeen antamiseen liittyvistä ehdoista sekä ajankohdasta
7.	Selvitys tai ehdotus jakautuvan yhtiön oikeuksista
8.	Ehdotus vastaanottavan yhtiön osakepääoman mahdollisesti korotuksesta
9.	Selvitys jakautuvan yhtiön varoista, veloista ja omasta pääomasta sekä ehdotus jakautuvan yhtiön varojen ja velkojen jakamisesta kullekin jakautumiseen osallistuvalla yhtiöllä
10.	Ehdotukset oman pääoman käytöstä
11.	Ehdotukset jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden oikeuksista päätöstentekoon
12.	Selvitys pääomalainoista
13.	Selvitys jakautuvan ja jakaantumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeiden lukumäärästä
14.	Selvitys osallistuvien yhtiöiden omaisuuteen kohdistuvista yritys kiinnityksistä
15.	Selvitys tai ehdotus mm. hallitusten jäsenten, toimitusjohtajan sekä tilintarkastajalle annettavista erityisistä eduista tai oikeuksista
16.	Ehdotus jakautumisen täytäntöönpanon rekisteröintiajankohdasta
17.	Ehdotus mahdollisiksi muiksi jakautumisen ehdoiksi

Kuva 6. Jakautumissuunnitelmassa esitettävät asiat

Jakautumissuunnitelman laatimisen jälkeen seuraa jakautumissuunnitelman hyväksyminen. Suunnitelman hyväksymisen suorittaa jakautuvassa yhtiössä yhtiökokous ja vastaanottavassa yhtiössä hallitus. Vastaanottavassa yhtiössä jakautumissuunnitelman hyväksymiseen voidaan kutsua yhtiökokous koolle jos 1/20 osakkeita omistavat henkilöt vaativat sitä, tällöin hyväksymisen suorittaa viime kädessä yhtiökokous. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 212.)

5.2 Tilintarkastajan lausunto

Jakautumissuunnitelma vaatii tietyltä osin myös virallisen lausunnon tilintarkastajalta. Lausuntoja vaativia asioita ovat esimerkiksi jakautumissuunnitelman riittävä tieto jakautumisvastikkeen määrittämisen perusteista. Tilintarkastaja antaa myös virallisen lausunnon siitä vaarantaako jakautuminen vastaanottavan yhtiön velkojen maksun. Antaakseen perusteellisen lausunnon, vaatii tilintarkastaja tarkat laskelmat yhtiöltä. Nämä laskelmat ovat esimerkiksi jakautumisvastikkeen määrittämisen pohjana käytetyt oletukset. Joissakin tapauksissa yhtiöltä ei löydy tilintarkastajan tarvitsemia laskelmia tai niitä ei ole dokumentoitu tarpeeksi huolellisesti, mikä vaikeuttaa lausunnon antamista. Jakautumisvastiketta määrittäessä tulee muistaa ottaa huomioon yhdenvertaisuusperiaate eli pienomistajia ei tule sortaa. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 213.)

Jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden tulee muistaa, että jakautumissuunnitelma tulee rekisteröidä kaupparekisteriin yhden kuukauden kuluessa jakautumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Jos rekisteröinti jää tekemättä, jakautuminen raukeaa. Tätä varten tarvittavat lomakkeet löytyvät Patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivuilta.

5.3 Velkojakuulutus

Jotta jakautuminen etenee säännösten mukaan, tulee jakautuvan yhtiön tehdä kuulutus velkojille. Velkojen kuulutus koskee myös vastaanottavaa yhtiötä, jos tilintarkastaja on antanut lausunnon, jonka mukaan jakautuminen vaarantaa vastaanottavan yhtiön velkojen maksun. Kuulutus velkojille jakautuvan yhtiön puolelta tarkoittaa käytännössä sitä, että yhtiön velkojille tulee antaa kuukausi ennen kuulutuksessa mainittua määräpäivää tieto siitä, että yritys tulee jakautumaan tai jopa mahdollisesti purkautumaan. Kuten jakautumissuunnitelman rekisteröimisessä myös velkojen kuulutusten hakemisessa kaupparekisteri on asettanut määräajan.

Jakautuvan yhtiön oman velkojakuulutuksen lisäksi myös Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) antaa kuulutuksen Virallisessa lehdessä. Kuulutus merkitään myös kaupparekisteriin. Tämä vaihe antaa jakautuvan yhtiön velkojille mahdollisuuden virallisesti vastustaa jakautumista. Vastustaminen voi johtua esimerkiksi avoimien saatavien vuoksi. Velkojan vastustamisen myötä jakautuminen raukeaa kuukauden kuluttua vastustamisesta, ellei jakautuva yhtiö pysty toteennäyttämään, että velka on maksettu tai se tullaan maksamaan.

Jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden tulee tässäkin vaiheessa muistaa, että kuulutus velkojille -vaihetta tulee hakea neljän kuukauden sisällä siitä, kun jakautumissuunnitelma on rekisteröity. Myös tämän vaiheen aikarajan ylittäminen johtaa jakautumisen raukeamiseen. (PRH 2018.)

5.4 Jakautumisen täytäntöönpano

Edellä mainittujen vaiheiden lisäksi kaupparekisteri vaatii myös ilmoituksen jakautumisen täytäntöönpanosta. Tämä vaihe hoidetaan käytännössä PRH:n vaatimalla lomakkeella, jonka liitteeksi toimitetaan seuraavat lain vaatimat liitteet:

- Jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitusten ja toimitusjohtajan allekirjoittamat dokumentit siitä, että jakautumisessa on noudatettu tämän lain säännöksiä
- Tilintarkastajan todistus siitä, että vastaanottava saa täyden vastikkeen sen omaan pääomaan merkitystä määrästä
- Hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan todistus tarkoitettujen ilmoitusten lähettämisestä
- Jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden jakautumiseen liittyvät päätökset, kuten pöytäkirjat

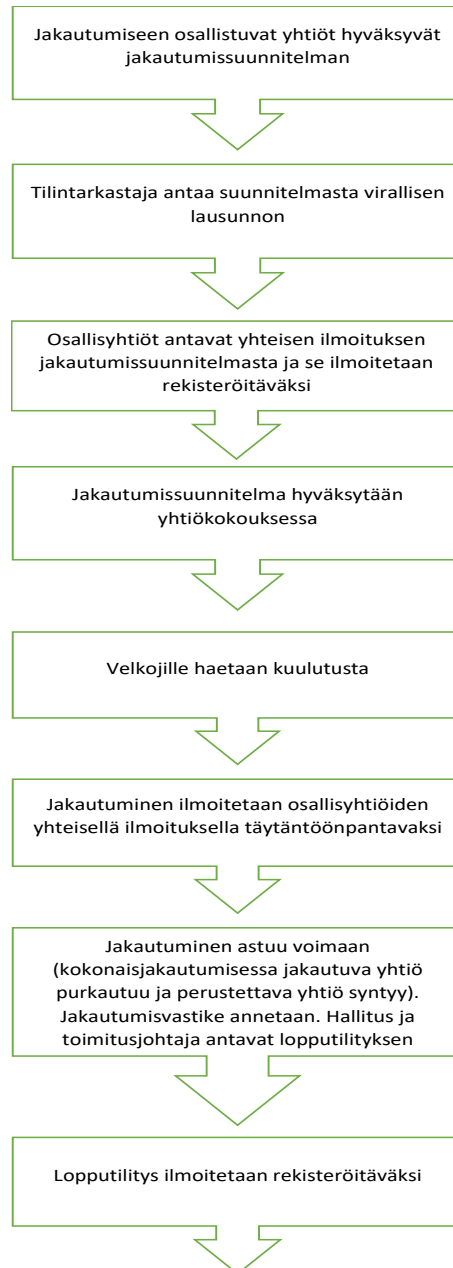
Kaupparekisteri rekisteröi jakautumisen täytäntöönpanon, kun sinne on toimitettu kaikki tarvittavat dokumentit. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 215-216.)

5.5 Lopputilitys

Lopputilitys on jakautumismenettelyn viimeinen vaihe. Osakeyhtiön jakautumisvaiheissa on osakeyhtiölain 17:17:ssä ja 8:10:ssä määrittelemät säännökset lopputilityksestä ja sen rekisteröimisestä. Lopputilityksestä vastaa jakautumismenettelyssä purkautuneen yhtiön toimitusjohtaja sekä hallitus. He yhdessä laativat lopputilityksen päivälle, jolloin jakautuminen on täytäntöön pantu. Lopputilitys laaditaan samoilla periaatteilla kuin tilinpäätös ja sen tulee sisältää normaalin tilinpäätöksen tasekirjan osat, kuten toimintakerromus. Lopputilitys eli toisin sanoen tilinpäätös tehdään ajalta, jota ei olla vielä esitetty osakeyhtiön yhtiökokouksessa. Lopputilitys tulee laatia mahdollisimman nopeasti, mutta suoraa säännöstä ajan pituudesta ei ole laissa määritelty. Tässä voidaan kuitenkin käyttää hyödyksi kirjanpitolakia, joka määrittelee, että tilinpäätös tulee laatia neljän kuukauden aikana tilikauden päätyttyä. Jakautumistilanteessa voidaan ajatella, että yhtiön viimeinen tilikausi on päättynyt jakautumispäivälle, jonka jälkeen tilinpäätökselle asetetaan neljän kuukauden laatimisaika. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 216-217.)

Jakautumisessa purkautuneen osakeyhtiön tulee tehdä virallinen ilmoitus myös kaupparekisterille, ja se on jakautumismenettelyn viimeinen ilmoittamisvaihe. Purkautuneen osakeyhtiön tulee ilmoittaa lopputilitys kaupparekisteriin kahden kuukauden kuluessa siitä, kun jakautumismenettelyssä purkautuneen yhtiön tilitys on esitetty osakkeenomistajien kokouksessa. Kaupparekisteriin tehtävän ilmoituksen allekirjoittaa yhtiön toimitusjohtaja tai yksi hallituksen jäsenistä. Ilmoitukseen tulee liittää laadittu lopputilitys sekä osakkeenomistajien hyväksyntä kyseiselle toimenpiteelle. (Honkamäki, Kujanpää, Pennanen, 2018, 216-217; PRH 2018.)

Osakeyhtiön jakautumisvaiheita on useita ja niihin asetettujen määräaikojen muistaminen saattaa olla vaikeaa. Moni jakautumista harkitseva yhtiö palkkaa avukseen jakautumiseen erikoistuneen konsultin, joka huolehtii määräajoista sekä tarvittavista dokumenteista ja liitteistä sekä lain määramistä säännöksistä. Alla olevaan kuva havainnollistaa kokonaisjakautumisen jakautumisvaiheet ja antaa täten paremman kokonaiskuvan siitä, mitä vaiheita prosessi sisältää.

Kuva 7. Kokonaisjakautumisen vaiheet

6 CASE: OSAKEYHTIÖ X OY:N JAKAUTUMINEN

Tässä luvussa tutustutaan käytännön esimerkin kautta toimeksiantajan omistaman osakeyhtiön mahdollisuuteen jakautua. Luvussa käsitellään toimeksiantajan nykyistä osakeyhtiötä ja sen rakennetta sekä pohditaan eri jakautumisvaihtoehtoja ja niiden sopivuutta. Jakautuminen yritysjärjestelyinä mahdollistaa yhtiön liiketoiminnan selkeyttämisen ja eri liiketoimintakokonaisuuksien eriyttämisen eri yhtiöihin. Jakautumisella on myös suuri vaikutus riskien parempaan hallitsemiseen. Luvussa käsiteltyjen eri jakautumisvaihtoehtojen tutkimisen lisäksi, luvussa käsitellään päätetyn jakautumisvaihtoehdon käytännönvaiheet sekä vaikutukset kirjanpidon sekä verotuksen kannalta.

Toimeksiantaja on toimeksiannon yhteydessä määrittänyt selkeän tutkimusongelman, jota tässä luvussa tutkitaan tarkemmin sekä yritetään löytää yrityksen toiminnan kannalta paras ratkaisu. Tämän luvun pääasiallisena tarkoituksena on selvittää toimeksiantajalle, mitkä jakautumisvaihtoehdot ovat mahdollisia laissa määriteltyjen säännösten mukaisesti ja ennen kaikkea onko jakautuminen yhtiön liiketoiminnan kannalta hyödyllistä. Luvussa tutustun toimeksiantajan yhtiön taloudellisiin lukuihin sekä nykyiseen liiketoimintamuotoon, jotta pystyn luvun lopussa toteamaan jakautumisen kannattavuuden sekä esittelemään ratkaisun toimeksiantajalle.

Tässä luvussa jakautuvasta yhtiöstä käytetään nimeä Osakeyhtiö X Oy. Tähän ratkaisuun olemme päätyneet yhdessä toimeksiantajan kanssa, jotta anonyymiys säilyy. Tästä syystä myös esimerkkilaskelmissa käytetyt luvut ovat muutettu kertoimen avulla.

6.1 Toimeksiantaja sekä jakautumisen syyt

Toimeksiantaja eli Osakeyhtiö X Oy:n toimiala on kattorakenteiden urakointi uudiskoh-teisiin aina suunnitteluvaiheesta toteutukseen asti. Yhtiö harjoittaa urakointiin liittyvän toiminnan lisäksi myös omistamansa kiinteistön vuokraustoimintaa. Kiinteistöstä 95 prosenttia on vuokrattu ulkopuolisille ja jäljelle jäävä 5 prosenttia on yhtiön omassa käytössä. Osakeyhtiö X Oy on lähiaikoina lähtenyt tarkastelemaan nykyistä yhtiörakennetta ja pohtinut voitaisiinko yritysjärjestelyllä vaikuttaa oleellisesti liiketoiminnan riskienhallinnan parantamiseen ja ennen kaikkea riskien pienentymiseen. Tämän lisäksi liiketoiminnan selkeyttäminen ja tulevaisuudessa mahdollinen sukupolvenvaihdos ovat olleet syitä yhtiörakenteen uudelleenjärjestelemiseen. Yritysjärjestelynä jakautuminen vaikuttaisi oleellisesti Osakeyhtiö X Oy:n liiketoiminnan riskien pienentymiseen sekä liiketoiminnan selkeyttämiseen.

6.2 Jakautumisvaihtoehdon valitseminen

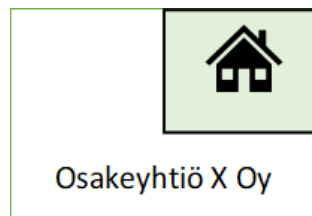
Jakautumistilanteessa tulee tarkasti harkita mikä jakautumisvaihtoehdoista palvelee yhtiötä parhaiten ja millä vaihtoehdolla saavutetaan parhaimmat hyödyt liiketoiminnalle. Myös lain määräämät säännökset vaikuttavat oikean jakautumisvaihtoehdon valitsemiseen. Toimeksiantajalla eli Osakeyhtiö X Oy:llä ei ole tarvetta purkaa nykyistä yhtiötä ja jakaantua kahteen uuteen yhtiöön, joten tästä syystä kokonaisjakautuminen ei ole oikea vaihtoehto. Osakeyhtiö X Oy:n omistajat haluavat pysyä myös jakautumisen johdosta syntyvän vastaanottavan yhtiön omistajina, joten parhaimmaksi jakautumisvaihtoehdoksi tässä tapauksessa muodostuu osittaisjakautuminen.

Yritysjärjestelynä osittaisjakautuminen tarkoittaa lyhyesti selitettynä sitä, että jakautuva yhtiö jättää itselleen yhden liiketoimintakokonaisuuden ja siirtää yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuuden uuteen perustettavaan yhtiöön. Osittaisjakautumisessa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että sekä jakautuvaan yhtiöön, että jakautumisen johdosta perustettavaan vastaanottavaan yhtiöön siirtyvän liiketoiminnan tulee olla itsenäisesti toimeentuleva taloudellinen yksikkö. Itsenäisesti toimeentulevalla taloudellisella yksiköllä tarkoitetaan sellaista varojen ja velkojen kokonaisuutta, joka pystyy harjoittamaan itsenäistä elinkeinotoimintaa.

Osakeyhtiö X Oy:lle jakautuminen tarkoittaa käytännössä sitä, että osittaisjakautumisen seurauksena siirretään yksi Osakeyhtiö X Oy:n toimialoista uuteen perustettavaan yhtiöön Osakeyhtiö Z Oy:lle. Koska Osakeyhtiö X Oy:llä on jo kaksi selvää eri toimialaa eli kattorakenteiden urakointiin liittyvä liiketoiminta sekä omistettavaan kiinteistöön ja siihen liittyvä vuokraustoiminta, tullaan nämä kaksi liiketoimintaa eriyttämään toisistaan osittaisjakautumisella. Edellä mainittujen liiketoimintojen eriyttäminen osittaisjakautumisella eri yhtiöihin pienentää eri liiketoimintojen riskejä huomattavasti siitä syystä, että esimerkiksi urakointiin liittyvän liiketoiminnan tehdessä tappiota tai mennessä konkurssiin, ei kyseisen liiketoiminnan velkojen maksuun voida käyttää omistettavaa kiinteistöä tai siitä tulleita vuokratuloja.

Osittaisjakautuminen vaikuttaa lisäksi toiminnan selkeyttämiseen, kun liiketoimintoja on helpompi tarkastella omina kokonaisuuksina. Edellä mainitut osittaisjakautumisen hyödyt myös helpottavat tulevaisuutta, esimerkiksi jos jompikumpi liiketoiminnoista päätetään myydä. Jakautuminen helpottaa myös mietittyä tulevaisuudessa häämöttävää sukupolvenvaihdosta, sillä jakautumisen vuoksi nettovarallisuus on pienempi, jolloin alkupääoman tarve on pienempi. Tämän lisäksi uudelle sukupolvelle voidaan siirtää vain toinen liiketoiminnoista. Seuraavassa kuvassa on havainnollistettu osittaisjakautumisen tuomat muutokset yhtiön rakenteeseen.

Nykyinen yhtiörakenne

Yhtiörakenne osittaisjakautumisen jälkeen

Kuva 8. Nykyinen yhtiörakenne ja yhtiörakenne osittaisjakautumisen jälkeen

6.3 Yrityksessä tapahtuvat osittaisjakautumisen esivaiheet

Osakeyhtiölain määrittämät säännökset koskien osittaisjakautumista määrittelevät sen, miten yrityksen tulee esittää jakautumisessa eroteltavat liiketoimintakokonaisuudet. Jakautuvan yrityksen eli tässä tapauksessa Osakeyhtiö X Oy:n tulee pystyä näyttämään, että nykyinen yksi liiketoiminta pitää sisällään kaksi itsenäisesti toimeentulevaa liiketoimintaa, jolloin osittaisjakautuminen on mahdollista suorittaa. Laki ei sinänsä määrittele ajanjaksoa, jonka aikana näiden jakautumisen kohteena olevien liiketoimintakokonaisuuksien olisi tullut toimia taloudellisesti itsenäisesti. Ajanjakson tulisi mielestäni olla vähintään yhden tilikauden eli kahdentoista kuukauden mittainen, jotta taloudellinen itsenäinen toiminta on helpompi osoittaa todeksi. Osakeyhtiö X Oy:n lukujen kirjanpidossa tulee olla selkeästi eroteltuna liiketoiminnoittain. Alla havainnollistava kuva muutamasta Osakeyhtiö X Oy:n tuloslaskelmassa olevista tileistä ja miten tiliöinti liiketoiminnoittain tulisi tapahtua.

<u>Osakeyhtiö X Oy</u>		
MYYNTITUOTOT		
Tilit		
3000	Vuokratuotot, kiinteistö	340 000
3188	Myynti, urakointi	1 585 000
OSTOT		
4000	Ostot, kiinteistö	123 000
4044	Ostot, urakointi	390 000
HENKILÖSTÖKULUT		
5000	Työntekijäpalkat, kiinteistö	92 000
5010	Työntekijäpalkat, urakointi	230 000
POISTOT		
6860	Poistot rakennuksista	58 000
6870	Poistot koneista, urakointi	59 000
TOIMITILAKULUT		
7370	Lämmitys	3 400
7390	Sähkö ja kaasut, kiinteistö	2 700
7430	Korjaukset, kiinteistö	6 115
HALLINTOKULUT		
8380	Taloushallintopalvelut, kiinteistö	14 100
8390	Taloushallintopalvelut, urakointi	21 500
RAHOITUSKULUT		
9460	Korkokulut, kiinteistö	5 445
9470	Korkokulut, urakointi	2 325

Kuva 9. Tiliöinti Osakeyhtiö X Oy:n tuloslaskelmassa liiketoimintakokonaisuuksittain

Selkeästi liiketoimintakokonaisuuksittain erotellun tuloslaskelman lisäksi Osakeyhtiö X Oy:llä tulee olla myös selkeästi muodostettu tase. Osittaisjakautumisen seurauksena Osakeyhtiö X Oy:ltä siirtyvä kiinteistö ja siihen liittyvän vuokraustoiminnan mukana siirtyvät myös kyseistä liiketoimintaa koskettavat varat ja velat. Nämä varat ja velat siirtyvät jakautumisen seurauksena uuden perustettavan yrityksen Osakeyhtiö Z Oy:n taseeseen sellaisenaan avaaviksi alkusaldoiksi. Tästä syystä Osakeyhtiö X Oy:n nykyisestä taseesta tulee jakautumistilanteessa selvittää, mitkä yrityksen liiketoiminnan varoista ja veloista koskettavat kiinteistöä ja siihen kuuluvaa vuokraustoimintaa. Myös jakautumismenettelyssä säännösten mukainen velkojakuulutus vaatii tiedon siitä, kun velat siirtyvät uudelle yritykselle eli tässä tilanteessa Osakeyhtiö Z Oy:lle.

Alla havainnollistava kuva Osakeyhtiö X Oy:n nykyisestä taseesta.

Osakeyhtiö X Oy tase					
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineelliset hyödykkeet			OMA PÄÄOMA		
1120	Rakennukset	781 790,76	8 000	2001	Osakepääoma
1160	Koneet ja laitteet	19 188,69	664 503,63	2251	Ed.tilik.voitto/tappio
1170	Kuorma-autot	50 624,63	-41 510,86	2261	Osingonjako
1171	Peräkärry	875,84	165 623,21		Tilikauden voitto
1175	Ammattiautot	11 438,11		VIERAS PÄÄOMA	
1304	Piha-asfaltit	2 552,56		Pitkäaikainen	
			135 795,05	2622	Laina -360
			119 224,97	2624	Laina -470
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Lyhytaikainen		
1702	Myyntisaamiset	317 190,53	130 260,00	2822	Lyhennykset -360
1767	Vuokravakuudet	4 398,78	31 075,03	2824	Lyhennykset -470
1910	Pankkitili HB	51 438,46	2 106,71	2872	Ostovelat kiinteistö
1920	Pankkitili OP	55 774,84	80 195,46	2873	Ostovelat urakointi
		1 295 273,20	1 295 273,20		

Kuva 10. Osakeyhtiö X Oy:n tase

6.4 Osittaisjakautumisen vaiheet ja toteutus

Ensimmäisen vaihe käynnistyy Osakeyhtiö X Oy:n hallituksen laatimalla jakautumissuunnitelmalla. Osakeyhtiö X Oy laittaa jakautumissuunnitelmaan maininnan siitä, että jakautumisen seurauksena siirtyvän kiinteistön ja siihen liittyvän vuokraustoiminnan varat ja velat siirtyvät nykyisestä Osakeyhtiö X Oy:n taseesta Osakeyhtiö Z Oy:n taseeseen avaavaksi saldoiksi sellaisenaan. Tämän lisäksi jakautumissuunnitelmassa kerrotaan miten nykyisen tilikauden tulos sekä edellisten tilikausien voitot jaetaan jakautuvan ja vastaanottavan yhtiön välillä.

Jakautumissuunnitelman valmistuttua se hyväksytetään sekä allekirjoitetaan Osakeyhtiö X Oy:n sekä Osakeyhtiö Z Oy:n hallituksissa. Tämän jälkeen suunnitelma ilmoitetaan rekisteröitäväksi, kuitenkin kuukauden sisällä allekirjoittamispäivästä. Osakeyhtiö X Oy:n hallitus valitsee tilintarkastajan, joka antaa jakautumissuunnitelmasta virallisen lausunnon. Valittu tilintarkastaja arvioi lausunnossaan antaako jakautumissuunnitelma oikeat ja riittävät tiedot jakautumisen perusteista. Tässä kyseisessä tapauksessa tilintarkastajan lausuntoa ei anneta vastaanottavalle yhtiölle Osakeyhtiö Z Oy:lle, sillä kyseessä on uusi perustettava yhtiö, joka tulee antamaan Osakeyhtiö X Oy:n osakkeenomistajille kaikki Osakeyhtiö Z Oy:n liikkeelle lasketut uudet osakkeet jakautumisvastikkeena heidän omistustensa suhteessa (Immonen, 2018, 427).

Tiedonanto ja muiden asioiden sopiminen voidaan todeta yksinkertaiseksi ja helpoksi, sillä omistajat ovat sekä jakautuvassa että vastaanottavassa yhtiössä samat.

Osakeyhtiö X Oy lähettää jakautumissuunnitelman liitteineen Kaupparekisterille merkittäväksi. Sekä jakautuvalla Osakeyhtiö X Oy:llä että uudella perustettavalla Osakeyhtiö Z Oy:llä ei ole ulkopuolisia osakkeenomistajia, joten jakautumissuunnitelman voi hyväksyä vain yhtiöiden hallitukset. Tässä tilanteessa molempien yhtiöiden hallitukset ovat samat henkilöt, jolloin suunnitelma automaattisesti hyväksytään. Yhtenä kaupparekisterin toimena on antaa jakautuvan yhtiön hakemuksesta jakautuvan yhtiön velkojille kuulutuksen. Tämä antaa jakautuvan yhtiön velkojille mahdollisuuden määräpäivään mennessä vastustaa jakautumista (Immonen, 2018, 428). Kaupparekisterin velkojakuulutuksen lisäksi myös jakautuvan yhtiön Osakeyhtiö X Oy:n tulee lähettää kirjallinen ilmoitus yhtiön velkojille.

Oletamme, että jakautuvan yhtiön velkojista kukaan ei vastusta jakautumista, sillä jakautuvan yhtiön velanmaksukyky on hyvä ja vastaanottavalle yhtiölle Osakeyhtiö Z Oy:lle siirtyvät velat eivät aiheuta velanmaksukyvyn heikkenemistä, sillä kiinteistöstä oleva velka saadaan katettua siitä tulevasta vuokratuotosta. Hyvää velanmaksukykyä puoltaa myös se, että kiinteistö ja sen toiminta on jouduttu toteamaan jo jakautumisvaihtoehtoa valittaessa itsenäisesti toimeentulevaksi kokonaisuudeksi, jotta osittaisjakautuminen olisi mahdollista.

Velkojakuulutuksen jälkeen jakautuminen on mahdollista panna täytäntöön kaupparekisterille tehtävällä ilmoituksella. Tämän johdosta Osakeyhtiö X Oy:n omistuksessa oleva kiinteistö ja sen vuokraustoiminta sekä siihen liittyvät varat ja velat siirtyvät uudelle syntyvälle Osakeyhtiö Z Oy:lle avaaviksi taseen saldoiksi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Osakeyhtiö Z Oy:n tilikauden ensimmäiset tiliöinnit ovat varojen ja velkojen siirto yhtiön taseeseen.

Osittaisjakautuminen poikkeaa merkittävästi kokonaisjakautumisesta lopputilityksen osalta. Osakeyhtiö X Oy:n ei tarvitse suorittaa lopputilitystä, sillä yhtiö ei jakautumisen seurauksena purkaudu vaan jatkaa yhtiöön jäävän urakointiin liittyvän liiketoiminnan pyörittämistä. Jos jakautuminen päätetään toteuttaa kesken tilikauden, ei jakautuminen myöskään aiheuta tilikauden päättymistä. Suosittelen kuitenkin Osakeyhtiö X Oy:lle, että jakautuminen tapahtuisi nykyisen tilikauden loputtua, jolloin tilinpäätöksessä otetaan heti huomioon jakautumisen tuomat kirjanpidolliset vaikutukset ja uuden tilikauden alkaessa liiketoiminta keskittyy vain urakoinnin ympärille. Tämä vaihtoehto selkeyttää jakautuneen Osakeyhtiö X Oy:n lukuja, sillä yhtiö pystyy tarkkailemaan yhtiöön jääneen liiketoimintakokonaisuuden tuloja ja menoja.

6.5 Jakautuminen kirjanpidossa

Jakautumisen yhteydessä tehtävistä kirjanpidollisista toimenpiteistä ei ole määritetty kirjanpitolaissa. Tästä syystä jakautumisen kirjanpidolliset käsittelyt ovat vaihtelevia ja sisältävät jonkin verran harkinnanvaraisuutta sekä perustuvat aikojen kuluessa syntyneisiin käytäntöihin. Tässä luvussa esitetyt kirjanpidolliset näkökulmat ja esimerkit perustuvat kirjoittajan omiin tulkintoihin, jotka ovat muodostuneet alaan liittyvästä kirjallisuudesta.

Opinnäytetyön case -osiossa jakautuminen käsitellään elinkeinoverolain mukaisesti jatkuvuuden periaatetta noudattaen, jonka vuoksi jakautuminen voidaan toteuttaa kirjanpitolisesti nykyisen Osakeyhtiö X Oy:n taseessa olevin kirjanpitoarvoin. Tässä esitettävät kirjanpidon kirjaukset jakautumisen yhteydessä on toteutettu olettamalla, että Osakeyhtiö X Oy:n tilikausi on loppunut ja taseen loppusummat ovat muodostuneet tilinpäätöksestä.

Alla olevassa kuvassa on uudelleen esitettyä Osakeyhtiö X Oy:n tase eli varojen ja velkojen lähtötilanne ennen jakautumista. Luvut ovat muutettu kertoimen avulla anonyymiyden säilymisen takaamiseksi.

Osakeyhtiö X Oy tase					
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineelliset hyödykkeet			OMA PÄÄOMA		
1120	Rakennukset	781 790,76	8 000	2001	Osakepääoma
1160	Koneet ja laitteet	19 188,69	664 503,63	2251	Ed.tilik. voitto/tappio
1170	Kuorma-autot	50 624,63	-41 510,86	2261	Osingonjako
1171	Peräkärry	875,84	165 623,21		Tilikauden voitto
1175	Ammattiautot	11 438,11		VIERAS PÄÄOMA	
1304	Piha-asfaltit	2 552,56		Pitkäaikainen	
			135 795,05	2622	Laina -360
			119 224,97	2624	Laina -470
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Lyhytaikainen		
1702	Myyntisaamiset	317 190,53	130 260,00	2822	Lyhennykset -360
1767	Vuokravakuudet	4 398,78	31 075,03	2824	Lyhennykset -470
1910	Pankkitili HB	51 438,46	2 106,71	2872	Ostovelat kiinteistö
1920	Pankkitili OP	55 774,84	80 195,46	2873	Ostovelat urakointi
		<u>1 295 273,21</u>	<u>1 295 273,20</u>		

Kuva 11. Osakeyhtiö X Oy:n tase ennen jakautumista

Osakeyhtiö X Oy:n osittaisjakautumisen apuna tullaan hyödyntämään jakautumistiliä, joka selkeyttää kirjanpidon kirjaukset jakautumisen yhteydessä. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että Osakeyhtiö X Oy:n nykyisestä taseesta kirjataan pois kaikki siirrettävään liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvat varat ja velat. Edellä mainitut taseen tilit ja niihin sisältyvät luvut siirretään väliaikaisesti kirjanpitoon tehdyille jakautumistilin vastakkaiselle puolelle.

Tämän jälkeen jakautumistilille väliaikaisesti siirretyt tilit ja niihin sisältyvät luvut kirjataan jälleen pois ja ne siirretään lopullisesti uuteen vastaanottavaan Osakeyhtiö Z Oy:n taseeseen avaaviksi saldoiksi. Jakautumistilin hyödyntäminen antaa mielestäni selkeän ja kokonaisvaltaisen kuvan siitä, mitä jakautumisen yhteydessä kirjanpidossa tapahtuu.

Alla esitettyssä kuvassa on havainnollistettu sitä, miten jakautumistiliä hyödynnetään. Jakautumistilille on siirretty nykyisestä Osakeyhtiö X Oy:n taseesta vain ne varat ja velat, jotka koskevat jakautumisessa kohteena olevaa kiinteistöä. Jakautumistilillä käytetty Voittovarot -tili sisältää jakautumissuunnitelmassa päätetyn osuuden Osakeyhtiö X Oy:n nykyisen tilikauden tuloksesta sekä edellisten tilikausien voitoista. Jakautumissuunnitelmassa päätetty voittovarojen osuus tulee siirtymään jakautumisen johdosta vastaanotavalle Osakeyhtiö Z Oy:lle sellaisenaan.

JAKAUTUMISTILI					
2001	Osakepääoma	2 500,00	781 790,76	1120	Rakennukset
2251	Voittovarot	423 555,19	2 552,56	1304	Piha-asfaltit
2622	Laina -360	135 795,05	4 398,78	1767	Vuokravakuudet
2624	Laina -470	119 224,97	55 774,84	1920	Pankkitili OP
2822	Lyhennykset -360	130 260,00			
2824	Lyhennykset -470	31 075,03			
2872	Ostovelat kiinteistö	2 106,71			
		844 516,94	844 516,94		

Kuva 12. Kirjanpidossa jakautumisen apuna käytettävä jakautumistili

Muodostaakseni lukijalle kokonaisvaltaisen kuvan kaikista jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden kirjanpidoista, olen muodostanut alle havainnollistavat kuvat sekä vastaanottavan Osakeyhtiö Z Oy:n syntyneestä taseesta, että jakautuneen Osakeyhtiö X Oy:n taseesta.

Osakeyhtiö Z Oy tase					
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineelliset hyödykkeet			OMA PÄÄOMA		
1120	Rakennukset	781 790,76	2 500	2001	Osakepääoma
1304	Piha-asfaltit	2 552,56	423 555,18	2251	Voittovarot
VAIHTUVAT VASTAAVAT			VIERAS PÄÄOMA		
1767	Vuokravakuudet	4 398,78	Pitkäaikainen		
1920	Pankkitili OP	55 774,84	135 795,05	2622	Laina -360
			119 224,97	2624	Laina -470
			Lyhytaikainen		
			130 260,00	2822	Lyhennykset -360
			31 075,03	2824	Lyhennykset -470
			2 106,71	2872	Ostovelat kiinteistö
		844 516,94	844 516,94		

Kuva 13. Jakautumisen johdosta syntyneen Osakeyhtiö Z Oy:n tase

Osakeyhtiö X Oy tase					
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineelliset hyödykkeet			OMA PÄÄOMA		
1160	Koneet ja laitteet	19 188,69	5 500	2001	Osakepääoma
1170	Kuorma-autot	50 624,63	365 060,80	2251	Voittovarot
1171	Peräkärry	875,84			
1175	Ammattiautot	11 438,11			
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
1702	Myyntisaamiset	317 190,53	80 195,46	2873	Ostovelat urakointi
1910	Pankkitili HB	51 438,46			
		450 756,26	450 756,26		

Kuva 14. Osakeyhtiö X Oy:n tase jakautumisen jälkeen

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yritysjärjestelynä jakautuminen antaa osakeyhtiölle mahdollisuuksia pienentää liiketoiminnan riskejä, lisätä kannattavuutta sekä selkeyttää eri liiketoimintakokonaisuuksia. Jakautuminen on myös hyvä tapa pienentää yhtiön nettovarallisuutta, mikä tekee tulevaisuudessa hämmöttävästä sukupolvenvaihdoksesta helpompaa. Jakautumiseen liittyy paljon erilaisia prosessivaiheita sekä määräaikoja, joita jakautumisessa mukana olevien yhtiöiden tulee noudattaa. Jakautumista koskevien lakien tulkitseminen ja niiden ymmärtäminen saattaa olla yhtiön omistajille vaikeaa, minkä johdosta jakautumistilanteissa ammattilaisten apu on suotavaa.

Opinnäytetyö sisältää kattavan määrän jakautumiseen liittyvää teoriaa, kuten eri jakautumisvaihtoehtojen ominaisuuksia ja niiden edellytyksiä sekä ajantasaista lainsäädäntöä. Kyseinen teoria päästiin viemään käytännön tasolle, kun opinnäytetyötä varten hankitulle toimeksiantajalle Osakeyhtiö X Oy:lle selvitettiin nykyisen yhtiön jakautumisen mahdollisuus, sen tuomat vaatimukset ja toimenpiteet.

Opinnäytetyötä ja sen sisältämää tekstiä voidaan pitää luotettavana, sillä työssä esitetty teoria on tulkittu suoraan laista tai aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta. Aiheen kirjallisuuteen on tutustuttu usean eri teoksen kautta ja niissä esitettäviä tietoja on vertailtu monipuolisesti toisiinsa. Käytännön esimerkin case -osion kuvissa esitetyt luvut ovat toimeksiantajan kirjanpidosta poimittuja lukuja, joten ne voidaan todeta luotettaviksi.

Toimeksiannon yhteydessä toimeksiantaja Osakeyhtiö X Oy määrittä opinnäytetyön case -osiolle tarkan tutkimusongelman sekä tavoitteet. Tutkimusongelmaksi määriteltiin yksinkertaisuudessaan jakautumisen vaikutukset yrityksen toimintaan ja jakautumisen kannattavuus. Opinnäytetyön rakenne on tehty pääasiassa toimeksiantajan määrittelemän tutkimusongelman ja tavoitteiden pohjalta.

Osakeyhtiön jakautumista koskevaa teoriaa hyödyntämällä pystyttiin nopeasti muodostamaan päätelmä siitä, mikä jakautumisvaihtoehdoista olisi paras vaihtoehto toimeksiantajan nykyiselle yritykselle. Jakautumisvaihtoehdoista osittaisjakautumisesta tuki se, että yhtiö on jo nykyisessä liiketoiminnassaan kirjanpidossa jaotellut eri liiketoiminnat selkeästi, joka mahdollistaa osittaisjakautumisen edellyttämien liiketoimintojen jaottelun liiketoimintakokonaisuuksittain.

Osakeyhtiö X Oy:n kirjanpito myös tuki osittaisjakautumista, sillä sekä urakointi että kiinteistö ja siihen liittyvä vuokraustoiminta kykenevät itsenäisesti taloudelliseen toimintaan.

Lopullinen päätös osittaisjakautumisen puolesta vahvistettiin, kun todettiin, että jakautuvalle Osakeyhtiö X Oy:lle jäävä urakointiin keskittyvä liiketoimintakokonaisuus on kannattava ja hallinnoltaan selkeä, joten sitä ei ole tarvetta purkaa.

Jakautuminen liiketoiminnan selkeyttämisen ja kannattavuuden näkökulman lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää jakautumisen mahdollisuus mahdollisimman veroneutraalisti. Jakautumista säännöstelevä osakeyhtiölaki sekä elinkeinoverolaki määrittelevät sen, miten jakautuminen verotuksen kannalta toteutetaan. Työtä varten luetun teorian avulla pystyttiin toteamaan, että jakautuminen kannattaa toteuttaa elinkeinoverolain mukaisena jakautumisena, jolloin se voidaan toteuttaa veroneutraalisti. Veroneutraalisuuden mahdollisti omistussuhteiden säilyvyys vastaanottavassa yrityksessä sekä osittaisjakautumisen edellytyksenä olevien liiketoimintakokonaisuuksien jaottelu.

Opinnäytetyötä varten tehdyn tutkimuksen, alan kirjallisuuteen tutustumisen ja lain tulkintojen perusteella voin todeta, että osittaisjakautuminen on Osakeyhtiö X Oy:lle mahdollista. Suosittelen jakautumista Osakeyhtiö X Oy:n halutessa selkeyttää liiketoimintaa sekä pienentää liiketoiminnan riskejä. Opinnäytetyössä rajattiin pois sukupolvenvaihdos ja sen toteuttamisessa huomioon otettavat asiat. Tästä huolimatta pystyin kuitenkin muodostamaan luetun aineiston ja tehdyn tutkimuksen perusteella mielipiteen myös jakautumisesta sukupolvenvaihdoksen ennakkotoimena. Tästä syystä voin suositella myös nykyisen Osakeyhtiö X Oy:n jakautumista silloin, jos yhtiö päättää tulevaisuudessa toteuttaa sukupolvenvaihdoksen. Suositukseni perustuu siihen, että kun sukupolvenvaihdos voidaan jakautumisen johdosta toteuttaa vain toisen liiketoiminnan osalta, on alkupääoman tarve uusilta omistajilta pienempi.

Jakautumisessa huomioonotettavana asiana haluan vielä mainita, että jakautuminen vaikuttaa oleellisesti jakautuvan yhtiön osingonjakoon. Tämä johtuu siitä, että jakautumisen johdosta jakautuvan yhtiön oma pääoma pienenee, jolloin jaettavan osingon määrä pienenee. Tästä huolimatta omistajat tulevat kuitenkin saamaan viime kädessä saman määrän osinkoa, mutta osingonjako ja sen maksu tulee tapahtumaan kahdesta eri yhtiöstä.

LÄHTEET

Airaksinen M. & Jauhiainen J. 2000. Suomen Yhtiöoikeus. Vantaa. Tummavuoren WSLT.

Airaksinen M., Pulkkinen, P., Rasinaho V. 2018. Osakeyhtiölaki II. 3., uudistettu painos. Helsinki. Alma Talent Oy.

Honkamäki T., Kujanpää E., Pennanen M.. 2018. 2., uudistettu painos. Helsinki. Alma Talent Oy.

Immonen Raimo. 2011. Yritysjärjestelyt. 5., uudistettu painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Immonen Raimo. 2018. Yritysjärjestelyt. 7., uudistettu painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Lakivälitys. Yritysentitekelit, jakautuminen. <https://www.lakivalitys.fi/pro/jakautuminen>

Lukander, Ruohola HTO. Miksi jakautuminen? 2012. <https://www.lrhto.fi/artikkelit/yhtiooikeus/miksi-jakautuminen/>

Patentti- ja rekisterihallitus 2017. Osakeyhtiön jakautumisen ilmoittaminen. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/muutosilmoitus/jakautuminen.html>

Rekola-Nieminen, Leena, 2016. Tilisanomat: Osakeyhtiön liiketoiminta siirtyy: kirjanpidollinen näkökulma. <https://tilisanomat.fi/yritysjuridiikka/osakeyhtion-liiketoiminta-siirtyy-kirjanpidollinen-nakokulma>

Suojanen Kalevi, Lakari Torsti, Savolainen Markku, Sirainen Antti. 2011. 6., päivitetty painos. Juva. KS-Kustannus Oy.

Verohallinto 2016. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49340/yritysjarjestelyt-ja-verotus-jakautumi/>